

De dynamiek van de bouw

H.H.G.M. Beunen

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2005.
Bronvermelding is verplicht. Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik is toegestaan.

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2003–2004	= 2003 tot en met 2004
2003/2004	= het gemiddelde over de jaren 2003 tot en met 2004
2003/'04	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2003 en eindigend in 2004
2001/'02–2003/'04	= boekjaar enz., 2001/'02 tot en met 2003/'04

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

De dynamiek van de bouw

H.H.G.M. Beunen¹⁾

De bouwnijverheid staat de laatste jaren meer dan gebruikelijk in het middelpunt van de belangstelling. De dynamiek van de bouw is in dit verband interessant. Dit gaat dan om de oprichtingen, opheffingen en overlevingskansen van bedrijven. Om de gehele branche te bekijken is ook de voorbereiding en begeleiding en de toeleverende industrie tot de bouw gerekend. Als gekeken wordt welke plaats de bouw inneemt in de Nederlandse economie, wat de invloed is van de kleine zelfstandigen zonder personeel en hoe het zit met de werkgelegenheidscreatie, zijn er een aantal opvallende uitkomsten.

Bij groeiende branches is de dynamiek doorgaans hoog, met zowel een hoog aantal oprichtingen, als een hoog aantal opheffingen. De overlevingskansen van pas opgerichte bedrijven is relatief laag. Bij een krimpende branche is de dynamiek doorgaans laag en is het aantal oprichtingen beperkt. Ten aanzien van de werkgelegenheid leveren oprichtingen en opheffingen van bedrijven in de regel slechts een geringe bijdrage aan creatie en verlies van banen. De al bestaande bedrijven hebben door hun omvang namelijk een veel grotere inbreng. De bouwnijverheid laat, mede door de grote groei van het aantal zelfstandigen zonder personeel een ander beeld zien. Hier is de werkgelegenheidscreatie door nieuwe bedrijven vrijwel even groot als die door bestaande bedrijven.

Inleiding

Het ondernemerschap is in toenemende mate een centraal thema in de nationale en internationale economische politiek. Een ondernemer is actief op verschillende terreinen. Zo kan hij vernieuwer van de productiestructuur zijn. Daarbij kan hij gebruik maken van een uitvinding zoals een nieuwe technologische productiemethode om een (nieuw) product te maken. Het gebruiken van nieuwe grondmaterialen of nieuwe afzetgebieden behoort eveneens tot zijn arbeidsveld. Onlosmakelijke daarmee verbonden is de creatie of het verdwijnen van werkgelegenheid. Onder de dynamiek wordt verstaan het totaal van oprichtingen en opheffingen van bedrijven. Deze dynamiek kan een nieuwe structuur binnen een bedrijfstak ten gevolge hebben. Deze mutaties in de bedrijvenspopulatie is het onderwerp van de economische demografie.

Gegevens om deze dynamische analyse mee uit te voeren zijn sinds kort beschikbaar. Tot nu toe waren gegevens veelal fragmentarisch en leunden de methoden op nationale bronnen en procedures. In Europees verband zijn afspraken gemaakt die leiden tot meer en beter geharmoniseerde informatie. Dit levert ook nationaal een schat aan gedetailleerde informatie op. Er wordt daarbij voornamelijk uitgegaan van het jaar 1999, omdat voor dat jaar de meeste informatie aanwezig is, bijvoorbeeld omdat de overlevingskansen na drie jaar bekend is.

Dynamisch onderzoek is waardevol voor de beschrijving en analyse van verschillen in ontwikkeling tussen en binnen de branches in de economie. Dit brengt de verscheidenheid tussen deelbranches duidelijk naar voren. Daarbij is voorzichtigheid geboden om een indeling langs de lijnen van de bedrijfsindeling eenvoudig te interpreteren als een afbakening van markten. De bedrijfsindeling is een hybride indeling waarbij kenmerken van productiefactoren, eindproducten en proces in elkaar vervlochten zijn. In dit artikel is daarom gekozen voor het bespreken van de bedrijfskolom (van ontwerp tot afwerking) in plaats van de gangbare bedrijfsindeling.

Dynamische kenmerken

Een bedrijf is de feitelijke transactor in het productieproces. Het wordt gekenmerkt door autonomie, beschrijfbaarheid en externe gerichtheid. Door het vergelijken van bedrijven voor twee opeenvolgende jaren worden de oprichtingen en opheffingen bepaald. Van een oprichting is sprake als een nieuw bedrijf toetreedt tot de populatie van bedrijven. Dit betekent dat voortzetting van één of meer bestaande bedrijven geen oprichting is. De opheffing van een bedrijf betekent dat de activiteiten worden gestaakt. In tabel 1 zijn de oprichtingen en opheffingen uitgedrukt als percentage van de totale populatie bedrijven. Een andere belangrijke demografische grootte is de overlevingskans één of meerdere jaren na de oprichting. Dit is het aantal bedrijven dat na één, twee, enz. jaar nog bestaat, gedeeld door het aantal bedrijven in het basisjaar.

1. Actieve bedrijven in de Nederlandse economie: oprichting, overlevingskansen en opheffing

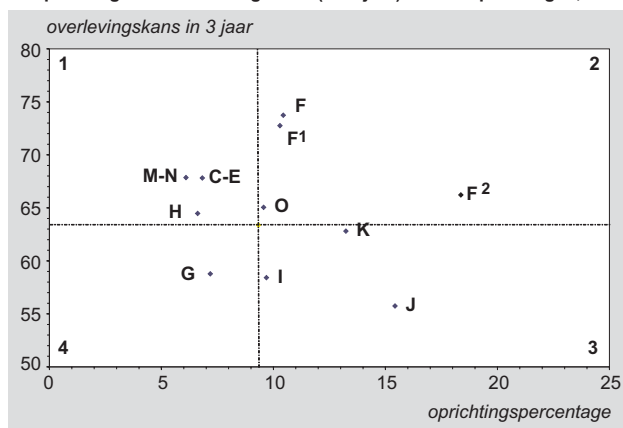
	Oprichtingen	Overlevingskansen			Opheffingen
		na 1 jaar	na 2 jaar	na 3 jaar	
%					
1998	.	.	.	.	7,5
1999	9,3	84,6	71,1	63,4	8,0
2000	9,4	84,7	73,7	.	9,1
2001	9,5	85,6	.	.	9,1*
2002	10,0	.	.	.	.

Noot: Een bedrijf kan het jaar na opheffing opnieuw economisch actief zijn. In dit geval spreken we van reactivatie of doorstart. Afgesproken is de opheffingen hiervoor achteraf te corrigeren. Voor de opheffingen in 2001 moet deze correctie nog plaatsvinden. Het definitieve opheffingspercentage zal hierdoor lager uitkomen.

De Nederlandse economie

Hoe verhoudt de dynamische structuur van de bouw zich tot die van andere bedrijfstakken in de Nederlandse economie? De combinatie van oprichtingspercentage en overlevingskansen geeft een indruk. In figuur 1 is de relatie tussen het oprichtingspercentage en de driejarige overlevingskansen weergegeven. De horizontale en verticale stippellijn liggen bij de gemiddelde overlevingskansen en het gemiddelde oprichtingspercentage in de hele economie. Deze lijnen verdelen de grafiek in vier kwadranten; deze kwadranten duiden op verschillende marktsituaties:

1. Oprichtingen en overlevingskansen (na 3 jaar) van de oprichtingen, 1999

- Kwadrant 1: laag oprichtingspercentage en hoge overlevingskansen; dit wijst op een hoge toetredingsdrempel;
- Kwadrant 2: hoog oprichtingspercentage en hoge overlevingskansen; dit betekent goede mogelijkheden voor nieuwe bedrijven in de markt;
- Kwadrant 3: hoog oprichtingspercentage en lage overlevingskansen; dit wijst op een lage toetredingsdrempel;
- Kwadrant 4: laag oprichtingspercentage en lage overlevingskansen; dit betekent juist weinig mogelijkheden voor nieuwe bedrijven in de markt.

De horizontale stippellijn geeft de gemiddelde overlevingskans na drie jaar aan van de gehele Nederlandse economie en de verticale stippellijn het gemiddelde oprichtingspercentage.

De industrie (C-E), de horeca (H) het onderwijs en de gezondheidszorg (M-N) bevinden zich in het eerste kwadrant: weinig oprichtingen en een hoge overlevingskans. De hoge overlevingskans is een aanmoediging voor potentiële starters. Dat er weinig oprichtingen zijn, duidt op een tamelijk hoge toetredingsdrempel. Uit de analyse blijkt niet waaruit die drempel dan bestaat. Het kan gebaseerd zijn op wettelijke of administratieve belemmeringen, maar het kan ook te maken hebben met de processen zelf. Bijvoorbeeld door een beroep op schaarse capaciteiten of door een hoog niveau van aanvangsinvesteringen.

De bouwnijverheid (F) neemt in het tweede kwadrant een opvallende plaats in. Deze bedrijfstak is nogal conjunctuurgevoelig, daarom moet wel bedacht worden dat de gegevens betrekking hebben op 1999, midden in een lange periode van economische groei. Milieudienstverlening, cultuur, recreatie en overige dienstverlening (O) bevindt zich in de buurt van het snijpunt. Dit betekent dat deze branche voor wat betreft oprichting als overleving nauwelijks afwijkt van het Nederlands gemiddelde.

In het derde kwadrant vallen de financiële instellingen (J) op. Het derde kwadrant betekent lage toetredingsdrempels. De aanduiding financiële instellingen heeft in dit geval vooral betrekking op kleine bedrijven als assurantiëttussenpersonen en financiële adviesbureaus.

De handel (G) ligt in het vierde kwadrant. Dit betekent dat de situatie in die markt relatief minder gunstig was vergeleken met de andere secties.

In dit artikel worden ook de voorbereiding en begeleiding (ingenieurs en architecten) en de toeleverende industrie (o.a. cement, zand en grind) tot de bouwnijverheid gerekend. Deze combinatie krijgt code F¹. Een specifieke groep binnen de bouwnijverheid zijn de kleine zelfstandigen zonder personeel (F²).

Een volledige opsomming van de codes staat in de bijlage.

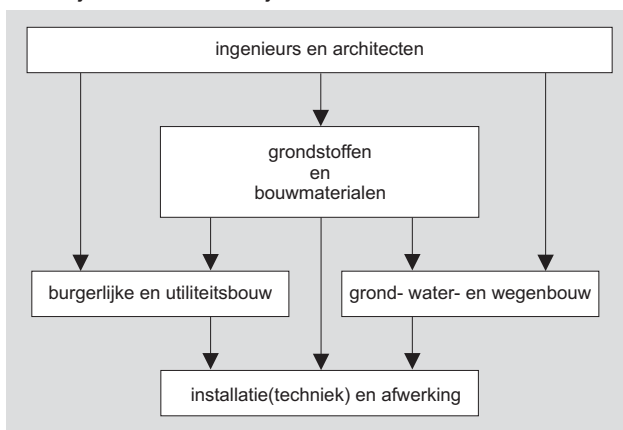
De bouwnijverheid in detail

Omdat de bouw de meest gunstige perspectieven heeft (zie figuur 1), wordt daar nader op ingegaan. De bedrijfskolom van deze bedrijfstak is als volgt opgebouwd.

De totale bouwnijverheid groeide van 1998 tot 2002 van 73 duizend naar 97 duizend bedrijven. Het aantal oprichtingen is ongeveer 11 procent en het aantal opheffingen bedraagt rond de 6 procent. Van de nieuw opgerichte bedrijven overleeft één op de tien het eerste jaar niet en na drie jaar zijn er minder dan driekwart over. Alleen voor het jaar 1999 is er de beschikking over alle dynamische kenmerken, daarom is het vervolg hoofdzakelijk op 1999 gebaseerd.

Van de bedrijfskolom van de bouwnijverheid worden eveneens de overlevingskansen na drie jaar bepaald. Het resultaat staat in figuur 3. De vorm van deze figuur komt overeen met figuur 1, waarbij de vijf hoofdactiviteiten binnen de bouwnijverheid zijn weergegeven. De bijlage bevat een overzicht van de onderscheiden deelbranches per hoofdactiviteit. Het meest gedetailleerde niveau van de bedrijfsindeling is gebruikt, tenzij dat in verband

2. Bedrijfskolom in de bouwnijverheid

met een gering aantal waarnemingen niet mogelijk was. In die gevallen is conform de structuur van de bedrijfsindeling samengevoegd.

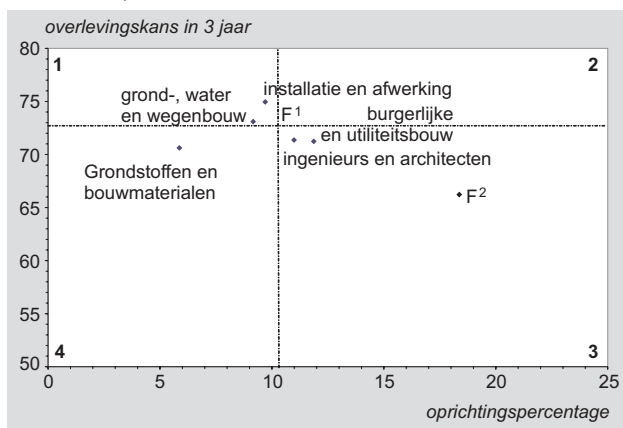
De bouwnijverheid ligt ten opzichte van de totale economie gemiddeld in het tweede kwadrant. Bij uitsplitsing van de activiteiten blijkt dat deze verspreid over de kwadranten komen te liggen. De bouwnijverheid blijkt naar de dynamische kenmerken behoorlijk heterogeen te zijn. Met de bouwnijverheid als uitgangspunt, is punt F¹ de intersectie van het gemiddelde oprichtingspercentage en de driejarige overlevingskans van de gehele bedrijfskolom van de bouwsector. De verdere uitspraken over hoge of lage toetredingsdrempels of goede of slechte mogelijkheden voor nieuwe bedrijven zijn dan ook relatief ten opzichte van de bouwnijverheid en niet van de gehele economie.

In het eerste kwadrant, met een lage toetreding en hoge overlevingskans, blijken veel gespecialiseerde bedrijven te zitten. Dit geldt zowel voor de toeleveranciers (SBI 20301, 20302, 267 en 28s), de grond-, weg- en waterbouw (SBI 4512s, 4524, 455) als de afwerking (SBI 4531, 45331, 45332, 4544). Het hoge specialisme van het vakgebied zorgt hier niet alleen voor een hoge toetredingsdrempel maar eenmaal in de markt ook voor een grote kans om voort te blijven bestaan.

Ook in het tweede kwadrant met zowel een hoge toetreding als hoge overleving bevat sterk specialistische beroepen in vooral de afwerking (SBI 3612, 4541, 4542 en 4543). Het succes van de eerste oprichters leidt hier ongetwijfeld tot meer toetreders die eveneens succesvol zijn.

In kwadrant 3 gaat het om de combinatie van een hoog oprichtingspercentage en lagere dan gemiddelde overlevingskansen. Dit is een indicatie voor een lage toetredingsdrempel. Hier bevinden zich voornamelijk de aan burgerlijke en utiliteitsbouw gerelateerde

3. Oprichtingen en overlevingskansen (na 3 jaar) van de oprichtingen in de bouw, 1999

werkzaamheden zoals de voorbereiding (SBI 742s), de toeleveranciers (SBI 2523 en 261s), de bouw zelf (SBI 45211, 45252, 45254) en de afwerking (SBI 4532 en 4545).

Een laag oprichtingspercentage en lage overlevingskans betreft het vierde kwadrant. Dit betekent juist weinig mogelijkheden in de markt. Hier zitten de toeleveranciers, zoals de producenten van delfstoffen (SBI 14s) en bulkgoederen (SBI 201s, 24s, 262s en 266s). Hiervoor zijn grote investeringen vereist wat leidt tot een hoge drempel en een laag toetredingspercentage. Hetzelfde geldt voor het bouwen van bruggen en kunstwerken (SBI 45212) en het aanleggen van wegen, luchthavens, spoorwegen en sportterreinen (SBI 45231).

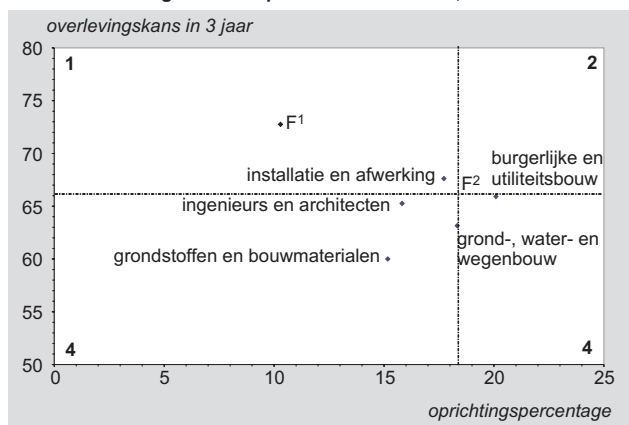
Bij de vervaardigers van cement, kalk en gips (SBI 265) heeft in de jaren 1999 tot en met 2002 geen enkele oprichting plaatsgevonden. Dit duidt in dit geval op een zeer hoge toetredingsdrempel. Dit geldt in het bijzonder voor de grondstof van cement namelijk mergel of vliegas, een bijproduct van hoogovenslakken. Voor het afgraven van mergel zijn concessies nodig die tegenwoordig niet of slechts spaarzaam worden afgegeven. Aangezien de enige Nederlandse hoogoven al cement produceert, zullen ook van die kant geen oprichtingen te verwachten zijn.

Kleine zelfstandigen zonder personeel

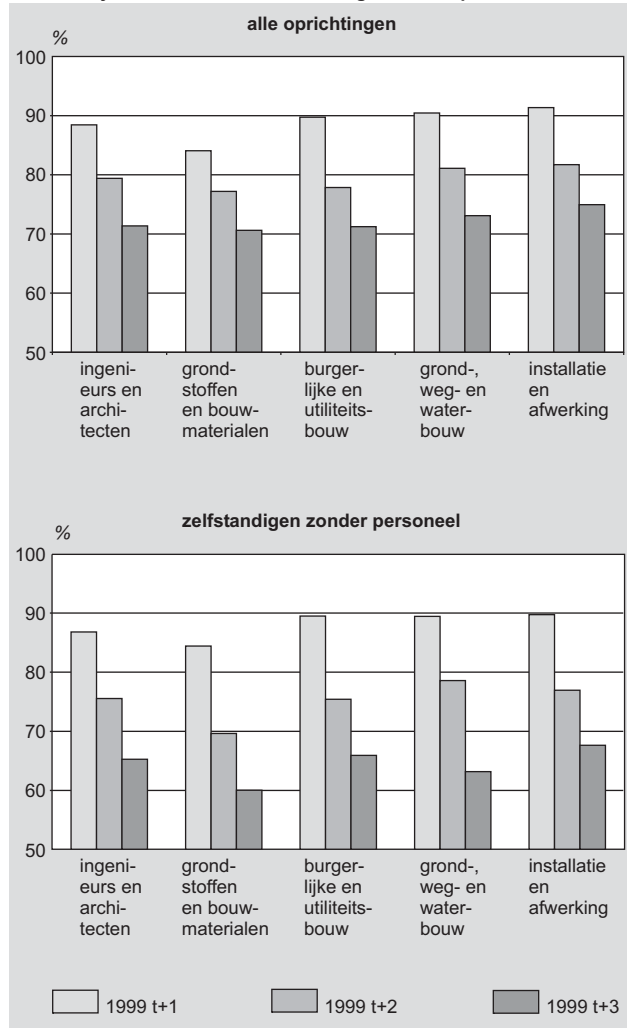
Het aandeel van de kleine zelfstandigen zonder personeel (F^2) in het aantal bedrijven groeide van 1998 tot 2002 van 36 naar 44 procent. Het aandeel in het aantal werkzame personen nam in die periode toe van 4,5 tot 6,5 procent. Bij de oprichtingen van nieuwe bedrijven nemen de kleine zelfstandigen in 1999 ruim 66 procent voor hun rekening. Een aandeel dat in 2002 is uitgegroeid tot 75 procent. Bij de creatie van het aantal werkzame personen van deze oprichtingen groeide het aandeel van de kleine zelfstandigen in dit tijdvak van 39 naar 51 procent. Hieruit blijkt dat de bouwsector in de afgelopen jaren anders is georganiseerd. Steeds meer nieuwe bedrijven worden gecreëerd in de vorm van zelfstandigen zonder personeel. De overlevingskans van deze bedrijven is een indicatie hoe deze nieuwe kleine zelfstandigen het in de loop van de tijd doen.

In figuur 4 geven de stippellijnen de gemiddelde oprichtings- en overlevingskans van de zelfstandigen zonder personeel weer. Wat als eerste opvalt, is dat de kleine zelfstandigen naast een hoger oprichtingspercentage (dit is het aantal oprichtingen van kleine zelfstandigen gedeeld door de aanwezige kleine zelfstandigen) een lagere overlevingskans hebben in elke hoofdactiviteit van de bedrijfskolom. Uitgesplitst naar onderliggende economische deelactiviteiten, vertonen de kleine zelfstandigen over het algemeen hetzelfde overlevingsgedrag als de gehele bedrijfstak.

4. Oprichtingen en overlevingskans (na 3 jaar) van de oprichtingen van zelfstandigen zonder personeel in de bouw, 1999.

5. Overlevingskans gedurende 3 jaar van de oprichtingen in de totale bouwnijverheid en van de zelfstandigen zonder personeel, 1999

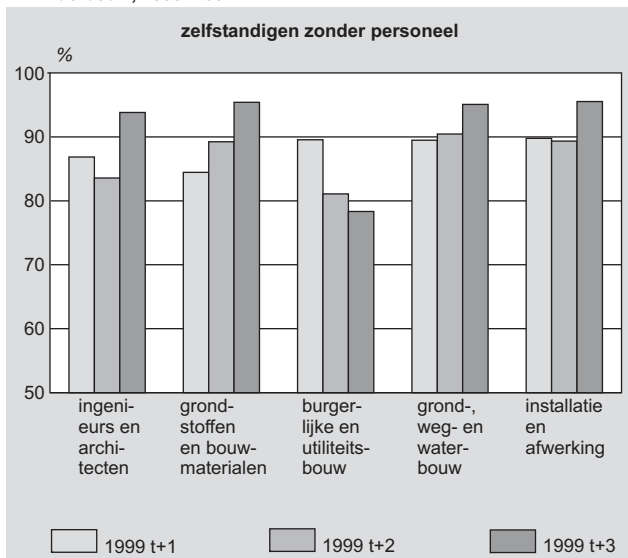

De overlevingsreeks van drie opeenvolgende jaren (figuur 5) geeft aan dat het aantal overlevenden, zoals is te verwachten, elk jaar daalt. Daarbij valt op dat de overlevingskans bij de toeleverende bedrijven in het eerste jaar achterblijft bij de overige hoofdactiviteiten binnen de bouwnijverheid. De éénjarige overlevingskans per hoofdactiviteit van de zelfstandige zonder personeel is vrijwel gelijk aan die van de totale bedrijfstak. De overlevingskans van deze zelfstandigen daalt echter na twee en drie jaar veel sneller.

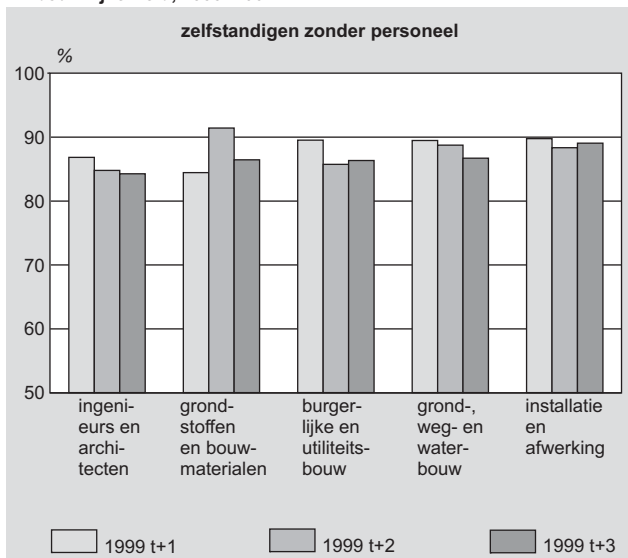
Voor een nadere analyse van de bedrijvendynamiek richten we onze blik vanaf nu uitsluitend op de zelfstandigen zonder personeel. De voorwaardelijke éénjarige overlevingskans is de kans dat een nieuw bedrijf na een jaar nog actief is onder de voorwaarde dat dit bedrijf het jaar ervoor heeft bestaan. Met andere woorden de kans dat een bedrijf dat een of twee jaar heeft bestaan een jaar later nog actief is. Normaliter zou men een stijgende reeks verwachten omdat ervan uit gegaan kan worden dat de bedrijven die het slechtst zijn voorbereid als eerste zullen verdwijnen, waardoor de kwaliteit van de overigen geleidelijk toeneemt. Bij de zelfstandigen zonder personeel kan men zeggen dat het effect van een gedegen voorbereiding zich pas in het derde levensjaar voordoet. Een uitzondering daarop vormt de burgerlijke en utiliteitsbouw waar deze overlevingskans blijft afnemen. Deze afname loopt in de pas met het aantal verleende bouwvergunningen in dezelfde periode.

In de loop van een reeks van drie jaren heeft bij de zelfstandigen zonder personeel de éénjarige overlevingskans per hoofdactiviteit een uiteenlopend verloop. Daalt de reeks voor ingenieurs en

6. Eenjarige voorwaardelijke overlevingskansen van de oprichtingen in de bouw, 1999–2001

7. Eenjarige overlevingskans van de oprichtingen in de bouwnijverheid, 1999–2001

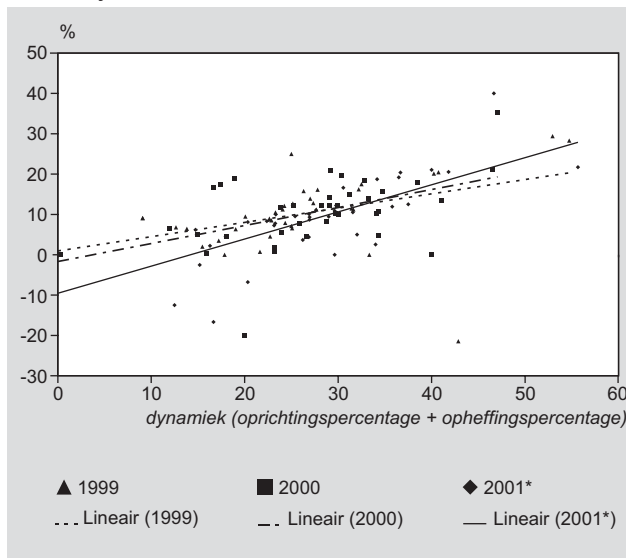

architecten en de grond- weg- en waterbouw, voor de burgerlijke en utiliteitsbouw en de installatie en afwerking is er eerst een lichte daling en vervolgens weer een toename van de overlevingskansen. Bij de grondstoffen en bouwmaterialen doet zich juist een tegengestelde beweging voor.

Groei en dynamiek

Een andere manier om de dynamische structuur te bekijken is door het confronteren van groei en krimp van een branche met de dynamiek. Hierbij is de dynamiek gedefinieerd als de som van het oprichtings- en opheffingspercentage, en groei/krimp als het verschil ervan binnen een jaar. De deelbranches van de bouwnijverheid zijn op deze manier in figuur 8 weergegeven. Er is een licht positief verband tussen dynamiek en groei, dit verband blijkt ook buiten de bouwnijverheid te gelden. Er zijn altijd opheffingen, zowel in een krimpende als in een groeiende markt. Nieuw opgerichte bedrijven hebben een minder grote overlevingskans dan al bestaande bedrijven. Dit betekent dat een periode met veel oprichtingen steeds gepaard gaat met een belangrijk aantal

8. Groei en dynamiek van de zelfstandigen zonder personeel in de bouwnijverheid, 1999–2001

opheffingen, met andere woorden in een groeiende markt is een hoge dynamiek.

Voor de zelfstandigen zonder personeel wordt bovendien de trendlijn in de loop van de beschreven periode steeds steiler, wat duidt op een toenemende groei van het aantal zelfstandigen.

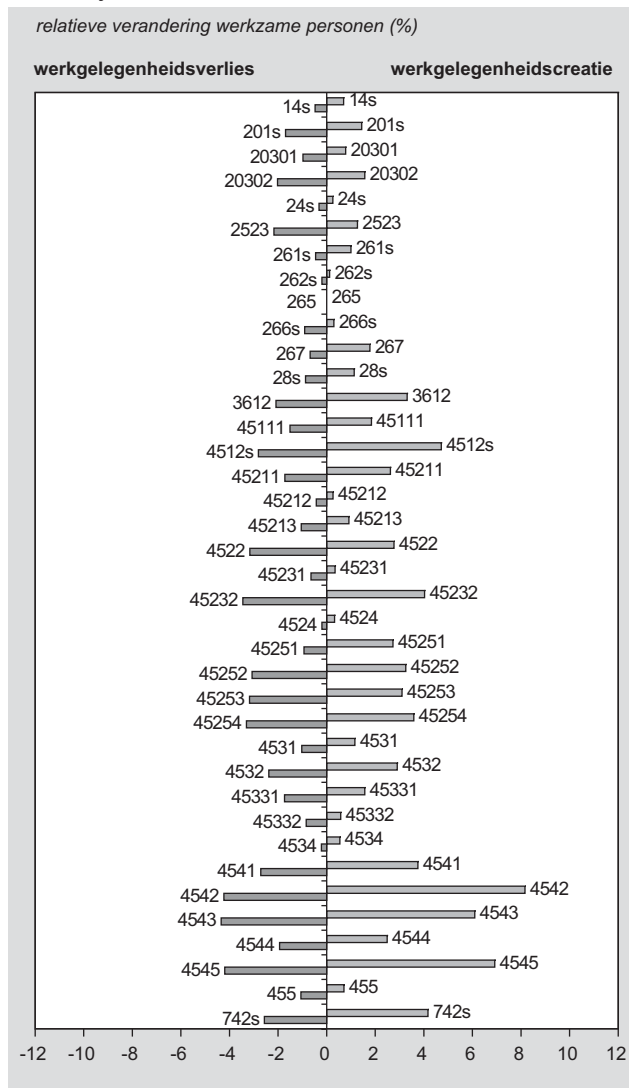
De branches met een hoge dynamiek zijn niet toevallig ook de branches die opvielen door een hoog oprichtingspercentage. Dynamiek is immers de som van het oprichtings- en opheffingspercentage. De hoogste dynamiek zit bij de isolatiewerkzaamheden (SBI 4532), mede door een hoog oprichtingspercentage (14,8 procent). De groei komt het hoogst uit bij het vervaardigen van bedrijfsinterieurs en -meubels (SBI 3612). Aan de andere kant is de laagste dynamiek vastgesteld bij het winnen van delfstoffen (SBI 14s). Het aantal aannemers in de bouw van kunstwerken zoals bruggen en tunnels (SBI 45212) krimpt het sterkst.

De zelfstandigen zonder personeel laten een ander beeld zien. Hier is de grootste dynamiek en tevens de grootste groei te vinden bij de vlechters van betonstaal (SBI 45242). De laagste dynamiek zit bij het winnen van delfstoffen (SBI 14s) en cementfabrieken (SBI 265). De grootste krimp doet zich voor bij de vervaardiging van producten van beton, cement en gips voor de bouw (SBI266s). In de loop van de tijd vertoont de lineaire trend bij de kleine zelfstandigen een steeds steiler verloop. Dit betekent dat het verschil tussen opheffingen en oprichtingen groter wordt of anders gezegd dat de mogelijkheid om de markt te betreden, groeit.

Verandering van werkgelegenheid door oprichtingen en opheffingen

Veranderingen in de populatie van bedrijven door oprichting en opheffing hebben een direct effect op de werkgelegenheid. Bovendien verandert de werkgelegenheid door mutaties in de werkgelegenheid bij bestaande bedrijven. Oprichtingen van bedrijven leiden direct tot werkgelegenheidscreatie. In 1999 werden in de totale bedrijfskolom van de bouwnijverheid 8 300 bedrijven, waaronder 5 500 kleine zelfstandigen, opgericht, die waren goed voor bijna 14 300 werkzame personen, dit is ongeveer 2,75 procent van de werkgelegenheid in deze bedrijfskolom. De opheffingen leiden direct tot verlies van werkgelegenheid; bij de 4 400 opheffingen is het verlies aan werkgelegenheid 10 800 werkzame personen. Hiervan zijn ongeveer 2 200 zelfstandigen zonder personeel met evenzoveel werkzame personen. De vijf bouwstenen van de bedrijfskolom afzonderlijk vertonen een divers beeld. Bij de

9. Werkgelegenheidscreatie en -verlies door dynamiek in de bouwnijverheid, 1999

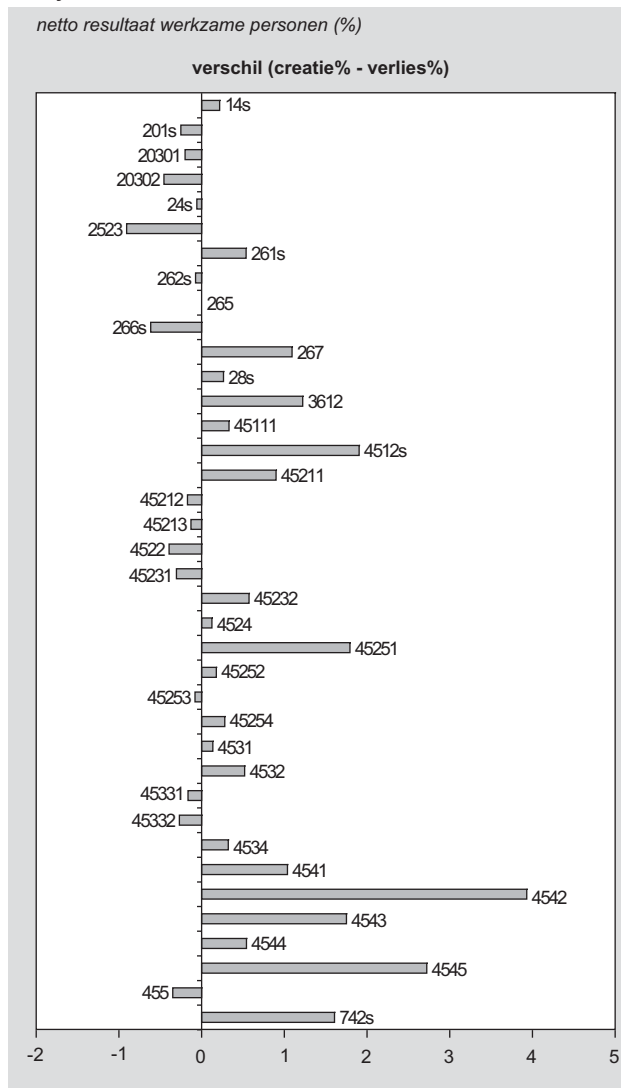

ingenieurs en architecten is per saldo een groei van de werkgelegenheid van ruim 700 werkzame personen en bij de toeleverende industrie blijft de werkgelegenheid gelijk. Daarnaast is er bij de burgerlijke en utiliteitsbouw een toename van 1 000 mensen, bij de grond- weg- en waterbouw een toename van 200 en bij de installatie en afwerking komt de groei uit op ruim 1 600 werkzame personen. Per saldo resulteert de dynamiek in 1999 in een stijging van de werkgelegenheid in de bouwnijverheid van 3 000 werkzame personen, dit is evenveel als de groei van de kleine zelfstandigen. In 2000 is deze groei nog maar 1 300 terwijl in 2001 de werkgelegenheid in de bedrijfskolom gelijk is gebleven.

Het belang van de dynamiek voor de werkgelegenheid in deelbranches verschilt sterk (figuur 9). In veel gevallen is de werkgelegenheidscreatie en het werkgelegenheidsverlies niet meer dan 1 procent. Dit geldt bijvoorbeeld voor het vervaardigen van chemische producten (SBI 24s) en van keramische producten voor de bouw (26s). In andere branches is het belang van de dynamiek voor werkgelegenheidscreatie en -verlies aanmerkelijk. Dit geldt het sterkst voor timmerbedrijven (SBI 4542) en overige afwerking van gebouwen (SBI 4545), zowel bij de creatie, als bij het verlies van werkgelegenheid.

Per saldo heeft de dynamiek in de meeste deelbranches weinig invloed op de totale werkgelegenheid (figuur 10). In een aantal

10. Netto werkgelegenheidscreatie en -verlies door dynamiek in de bouw, 1999

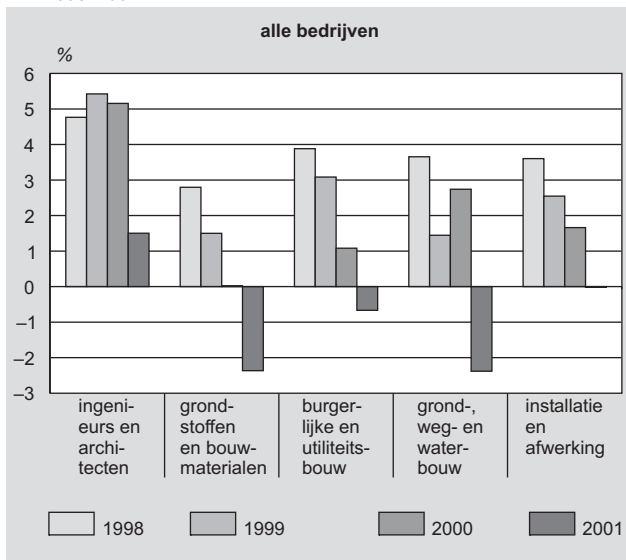
branches is er een duidelijk positieve netto creatie zoals de eerder vermelde timmerbedrijven (SBI 4542) en overige afwerking van gebouwen (SBI 4545). Er zijn echter ook duidelijke verliezers zoals de vervaardiging van deuren, ramen, kozijnen en andere kunststofproducten voor de bouw (SBI 2523).

Werkgelegenheid bij bestaande bedrijven

De totale werkgelegenheid verandert door oprichting en opheffing van bedrijven, maar ook door veranderingen in de werkgelegenheid bij bestaande bedrijven. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van de werkgelegenheid bij bedrijven die in twee opeenvolgende jaren (bijv. zowel in 1998 als in 1999) actief waren. In figuur 11 is voor de periode 1998–2001 het saldo van de werkgelegenheidsmutatie per hoofdactiviteit weergegeven.

De invloed van al bestaande bedrijven op de ontwikkeling van de werkgelegenheid is gemiddeld even groot als de invloed van oprichting en opheffing van bedrijven. Een indicatie hiervoor geeft een vergelijking van de schaalverdeling tussen figuur 10 en figuur 11. Dit heeft alles te maken met het grote aantal zelfstandigen zonder personeel, die een relatief groot effect hebben op de totale werkgelegenheid.

11. Netto verandering in werkgelegenheid bij bestaande bedrijven, 1998–2001

Noot in de tekst

- ¹⁾ De auteur is werkzaam bij het Centraal Bureau voor de Statistiek bij de sector Bedrijfsstatistiek en statistische analyse Heerlen.

Bijlage

Overzicht van onderscheiden deelbranches in de bouwnijverheid

De toevoeging s bij een code geeft aan dat deze code niet op deze manier in de standaard bedrijfsindeling (SBI) voorkomt. Dit zijn samen-voegingen vanwege te geringe aantallen bedrijven van aan elkaar gerelateerde branches.

SBI'93	Economische activiteit
Ingenieurs en architecten	
742s	Architecten-, ingenieurs- en overig technisch ontwerp voor burgerlijke utiliteitsbouw (74201), stedenbouw, verkeers-, tuin- en landschapskunde, ruimtelijke ordening en planologie (74202), grond- water- en wegenbouw (74203) en elektro-, installatietechniek en telematica (74204)
Grondstoffen en bouwmaterialen	
14s	Zand-, grind- en kleiwinning (142) en overige delfstoffenwinning (145)
201s	Zagen en verduurzamen van hout en vervaardigen van houtmeel, -wol en -vezels (201) en vervaardigen van fineer en plaatmaterialen (202)
20301	Vervaardigen van deuren, ramen en kozijnen van hout
20302	Vervaardiging overig timmerwerk
24s	Vervaardiging van verf, lak, vernis, inkt en mastiek (243), van lijm en plakmiddelen (2462) en van overige chemische producten n.e.g. zoals additieven voor cement (2466)
2523	Vervaardiging van deuren, ramen, kozijnen en andere kunststofproducten voor de bouw
261s	Vervaardiging van vlakglas (2611) vormen en bewerken van vlakglas (2612) en vervaardiging van glasvezels (2614)
262s	Vervaardiging van sanitair aardewerk, (2622), en overige vuurvaste keramische producten (2626), vervaardiging van keramische tegels en plavuizen (263) en andere keramische producten voor de bouw (264)
26s	Vervaardiging van cement, klak en gips
266s	Vervaardiging van producten van beton, cement en gips voor de bouw (excl. 2666)
267	Natuursteenbewerking
28s	Vervaardiging van metalen constructiewerken (2811), van metalen ramen, deuren en kozijnen (2812) en van tanks en reservoirs en van ketels en radiatoren voor de centrale verwarming (282)
Burgerlijke en utiliteitsbouw	
45111	Slopen van bouwwerken
45211	Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw
4522	Dakdekken en bouwen van dakconstructies
45251	Heien en ander funderingswerkzaamheden
45252	Vlechten van betonstaal
45253	Metselen en voegen
45254	Overige gespecialiseerde werkzaamheden in de bouw
Grond-, water- en wegenbouw	
4512s	Grondverzet (45112) en proefboren (4512)
45212	Bouwen van kunstwerken (bruggen, tunnels e.d.)
45213	Leggen van kabels en buizen
45231	Aanleggen van wegen, luchthavens, spoorwegen en sportterreinen
45232	Stratenmaken
4524	Natte waterbouw
455	Verhuur van bouw- en sloopmachines met bedienend personeel
Installatie(techniek) en afwerking	
3612	Vervaardiging bedrijfsinterieurs en-meubels
4531	Elektrotechnische bouwinstallatie
4532	Isolatiewerkzaamheden
45331	Loodgieters-, fitterswerk; installatie van sanitair
45332	Installatie van centrale verwarmings- en luchtbehandelingapparaten
4534	Overige bouwinstallatie
4541	Stukadoeren
4542	Timmeren
4543	Afwerken van vloeren en wanden
4544	Schilderen en glaszetten
4545	Overige afwerking van bedrijven

Secties van de standaard bedrijfsindeling (SBI'93)

A	Landbouw, jacht en bosbouw	I	Vervoer, opslag en communicatie
B	Visserij	J	Financiële instellingen
C	Delfstoffenwinning	K	Verhuur; zakelijke dienstverlening
D	Industrie	L	Openbaar bestuur; sociale verzekering
E	Openbare voorzieningsbedrijven	M	Onderwijs
F	Bouwnijverheid	N	Gezondheids- en welzijnszorg
G	Reparatie consumentenartikelen; handel	O	Cultuur, recreatie; overige dienstverlening
H	Horeca	P	Extraterritoriale organisaties

Niet alle secties van de bedrijfsindeling zijn in het onderzoek opgenomen. Buiten beschouwing bleven de secties A, B, L en P. In dit artikel wordt de aanduiding industrie gebruikt voor het totaal van de secties C, D en E.